

1 Innledning

Infeksjonskontrollprogrammet for kommunens helseinstitusjoner, døgnbemannede boliger og hjemmetjeneste er et styringsdokument som beskriver de systematiske tiltak som er nødvendige for å redusere/forhindre forekomsten av infeksjoner.

Infeksjonskontrollprogrammet består av 3 hovedkomponenter:

1. Faglig og organisatorisk koordinering av de tiltak som programmet omfatter
2. Infeksjonsforebyggende arbeid (prosedyrer og arbeidsbeskrivelser)
3. Infeksjonsovervåkende arbeid (infeksjonsregistrering)

Prosedyreutkastene er laget på et overordnet nivå, som vil kreve lokale tilpasninger på det enkelte arbeidsstedet. **De må godkjennes lokalt av kommunen.**

Hver enkelt medarbeider har et ansvar for å gjøre seg kjent med innholdet i programmet.

Forebygging av infeksjoner i helsetjenesten er regulert av Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten. Forskriften har som formål å forebygge og begrense forekomsten av infeksjoner i helsetjenesten. Helsetjenesteassosierte infeksjoner* (HAI) påfører pasienter unødvendige og ofte store lidelser og har i tillegg betydelige økonomiske konsekvenser for helsetjenesten. En rekke av disse infeksjonene kan forebygges ved å gjennomføre effektive smitteverntiltak som ledd i et planmessig infeksjonsforebyggende arbeid. Alle helseinstitusjoner er pålagt å ha et infeksjonskontrollprogram for det infeksjonsforebyggende arbeidet i institusjonen, og dette skal inngå som en del av internkontrollsystemet.

Pasienter med og uten infeksjoner blir skrevet raskt ut fra sykehus. Mange eldre utsettes for avanserte undersøkelser og behandlinger hvor infeksjoner kan oppstå. Pasientene ruller fra sykehus, til sykehjem og derfra til hjemmet og boliger med heldøgns pleie og omsorg. Personalet ruller også mellom disse instansene.

Enhetlige og gode prosedyrer innen smittevern er derfor viktig. Det vil trygge pasientene og personalet, og vil også kunne bidra til å redusere infeksjoner blant pasientene som får kommunale tjenester.

* En helsetjenesteassosiert infeksjon (HAI) er en infeksjon som oppstår under eller etter, og som følge av opphold i sykehus eller annen helseinstitusjon.

2 Målsetting

- Infeksjonskontrollprogrammet skal forebygge og begrense forekomst av infeksjoner blant pasienter og ansatte.
- Infeksjonskontrollprogrammets prosedyrer skal foreligge samlet og være oppdatert.
- Det skal etableres et system for infeksjonsforebyggende og infeksjonsovervåkende arbeid, gjennom undervisning, råd og veiledning.
- Alle ansatte bør være kjent med infeksjonskontrollprogrammet og dets innhold.

3 Ansvar

3.1 Sykehuset i Vestfold HF

Sykehuset i Vestfold HF har i henhold til gjeldende kontrakt om smittevernassistans, plikt til å bistå med utarbeidelse og revisjon av Infeksjonskontrollprogrammet. Det blir laget utkast til prosedyrer i et infeksjonskontrollprogram, som må tilpasses og godkjennes lokalt.

Bistanden tilbys på følgende måte:

Smittevernsykepleier ved Smittevernavdelingen på Sykehuset i Vestfold HF:

- Utarbeider prosedyreutkast til infeksjonskontrollprogram i samarbeid med ledelsen ved institusjonen.
- Reviderer infeksjonskontrollprogrammet i samarbeid med ledelsen ved forespørsel, slik at det er oppdatert i tråd med institusjonens drift, lover, forskrifter og veiledere.
- Holder kurs, råd og veiledning om smittevern.
- Bistår med undervisning, råd og veiledning, samt bistand ved oppklaring og begrensnig ved et infeksjonsutbrudd.
- Bistår med råd og veiledning ved ombygging og nybygging.

Smittevernoverlege ved Smittevernavdelingen på Sykehuset i Vestfold HF:

- Bistår kommunelege, tilsynslege, fastlege, ledere og smittevernsykepleier i spørsmål vedr. infeksjonsproblematikk.

3.2 Kommunen

Ledelsen i kommunen har hovedansvaret for smittevernet i kommunen.

- Kommunen har jf. Forskrift om smittevern i helse- og omsorgstjenesten § 3-2 ansvar for etablering, tilrettelegging og oppfølging av infeksjonskontrollprogram for sine institusjoner.
- Kommunen skal påse at avtaler om nødvendig smittevernassistans fra Sykehuset i Vestfold HF etableres, og at avtaler om assistans inngås.
- Kommunen har ansvar for at helsepersonell kan få nødvendig opplæring og anledning til å vedlikeholde sine kunnskaper.
- Kommunene i Vestfold inngikk en avtale med Sykehuset i Vestfold HF om smittevernassistans til sykehjem og hjemmetjenesten i 2002. I 2008 ble også smittevernassistansen for boliger med heldøgns pleie og omsorg inkludert i avtalen.

Forskriften gjelder for institusjoner som yter tjenester etter spesialisthelsetjenesteloven §1-2 og for institusjoner som omfattes av forskrift om kommunal helse- og omsorgsinstitusjon §1 bokstav d og e.

Alle institusjoner som omfattes av forskriften, skal ha et infeksjonskontrollprogram. Infeksjonskontrollprogrammet skal tilpasses den enkelte virksomhet og være basert på en risikovurdering og identifisering av kritiske punkter i institusjonen. Infeksjonskontrollprogrammet skal angi hvem som har det faglige og organisatoriske ansvaret for de tiltak programmet omfatter. Programmet skal også omfatte tiltak for å verne personalet mot smitte.

Kommunen skal sørge for at infeksjonskontrollprogrammet utformes, iverksettes og vedlikeholdes som en del av institusjonens internkontrollsystem.

Tilsvarende lovhjemlet plikt foreligger for tiden ikke for hjemmebaserte tjenester/åpen

omsorg/hjemmesykepleiens virksomhet, men Helsedirektoratet har opplyst at det arbeides med i fremtiden å stille tilsvarende krav til hjemmebaserte tjenester.

I Vestfold har fagområde for helse, omsorg og sosialtjenester hos Statsforvalter, med henvisning til Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten tilrådd alle kommunene å utarbeide infeksjonskontrollprosedyrer for hjemmebaserte tjenester og boliger med heldøgns pleie og omsorg som en del av kommunens kvalitetssikringssystem.

Statsforvalter sier videre at det skal ytes forsvarlige tjenester og internkontroll som omfatter de generelle helselovene. Det gjelder dersom kommunen yter tjenester til personer med smittsomme sykdommer, og at det kan være fare for spredning av smittsomme sykdommer til pasientene. Kommunen er ansvarlig for å organisere tjenestene slik at en kan forhindre at det oppstår smitte eller smittespredning.

3.3 Smittevernlege/kommunelege

- Kommunelegen har det overordnede smittevernansvaret i kommunen jf. Lov om vern mot smittsomme sykdommer av 5 aug. 1994.
- Kommunelege bør godkjenne infeksjonskontrollprogrammet i kommunen.

3.4 Tilsynslegen

- Tilsynslegen har ansvar for den medisinske behandlingen, undersøkning, smitteoppsporing, overvåking, registrering, rapportering av infeksjoner, samt å bistå med oppklaring og begrensning ved et infeksjonsutbrudd. Tilsynslegen skal i tillegg bistå med råd og veiledning vedr. Institusjonshygiene.
- Tilsynslegen bør i samarbeid med kommunelegen godkjenne infeksjonskontrollprogrammet for institusjonen.

3.5 Fastlegen

- Jfr. Helsepersonellovens kap 2 §4 skal helsepersonell utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjon for øvrig. De skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig.
- Ifølge Smittevernloven § 2-1 og § 3-6 har fastlegen ansvar for å informere, behandle, diagnostisere, og drive smitteoppsporing dersom det foreligger mistanke om allmennfarlig smittsom sykdom.
- Fastlegen har et særlig ansvar for å påse at også for pasienter som får kommunale tjenester blir gjort til gjenstand for smittevern vurderinger.

3.6 Institusjonsleder/avdelingsleder/tjenesteleder/soneleder

- Har ansvar for å risikovurdere og identifisere kritiske punkter i virksomheten. Dette for at infeksjonskontrollprogrammet skal tjene sitt formål.
- Har det faglige og organisatoriske ansvaret både for infeksjonsforebyggingen og infeksjonsovervåkingen. Legge forholdene til rette både ressursmessige og tidsmessig, slik at det er mulig å gjennomføre de fastsatte tiltak i infeksjonsforebyggingen.

- Sørge for at infeksjonskontrollprogrammet blir utformet i samarbeid med smittevernsykepleier, og at det blir iverksatt og vedlikeholdt som en del av virksomhetens internkontrollsystem.
- Sørge for at berørt personell er kjent med programmets innhold og spesielt de deler av det som er aktuelt for den enkelte arbeidstaker.
- Har ansvar for at avdelingens daglige virksomhet foregår i samsvar med infeksjonskontrollprogrammet.
- Har ansvar for at det utarbeides en plan for undervisning og opplæring av ansatte i smittevern.
- Har ansvar for tilrettelegging av de fysiske forholdene, slik at disse ikke hindrer pasienter eller ansatte i å utføre smitteforebyggende tiltak.
- Har i samarbeid med smittevernsykepleier ansvaret for oppdatering av de infeksjonsforebyggende prosedyrene.

3.7 Smittevernkontakt

- Ha spesielt fokus på saker som angår smittevern/hygiene på arbeidstedet.
- Delta på møter og fagdager for smittevernkontakter, og formidle faglig innhold videre på eget arbeidssted.
- Medvirke til undervisning, råd og veiledning om infeksjonsforebygging.
- Være kontaktperson og samarbeidspartner mellom arbeidstedet og smittevernsykepleier på Smittevernavdelingen ved SiV.
- Bistå ved infeksjonsregistrering i helseinstitusjonene.
- Være med i kvalitetsråd ved innkjøp, ombygging og oppussing.
- Delta ved befarig og interne revisjoner.

3.8 Hver enkelt ansatt, inkludert studenter og elever

- Har plikt til å sette seg inn i infeksjonskontrollprogrammet, og følge programmets prosedyrer.
- Har rett og plikt til å tilegne seg kunnskaper og ferdigheter innenfor de arbeidsoppgavene innen smittevern som pålegges.
- Studentenes og elevenes oppgave i avdelingen er i opplæringsøyemed og skal foregå under veiledning av fagpersoner.

3.9 Tilgjengelighet

- Infeksjonskontrollprogrammet er en del av internkontrollsystemet ved virksomheten.
- Dette skal være lett tilgjengelig for alle ansatte til enhver tid.

3.10 Oppdatering av Infeksjonskontrollprogrammet

- Infeksjonskontrollprogrammet skal revideres hvert andre år og ved
  - endringer i eller nye lover, forskrifter og veiledere
  - endringer i driften på bakgrunn av risikovurderinger.
- Reviderte dokumenter skal godkjennes av ledelsen ved institusjonen samt tilsynslegen og/eller kommunelegen.
- Deler av programmet kan endres fortløpende ved behov, og når nye forskrifter gjør det nødvendig.
- Alle gamle versjoner av programmet arkiveres i Smittevernavdelingen ved Sykehuset i Vestfold HF i 5 år.

3.11 Tilsynsfunksjon

- Fagområde for helse, omsorg og sosialtjenester hos Statsforvalter skal føre tilsyn med det infeksjonsforebyggende arbeid i helseinstitusjonene, og påse at alle har et infeksjonskontrollprogram med tilfredsstillende faglig standard, tilpasset institusjonens virksomhet, og at dette fungerer.

3.12 Andre samarbeidspartnere i smittevernarbeidet

Mikrobiologisk avdeling ved Sykehuset i Vestfold HF:

- Kan bistå med ulike oppgaver i smittevernarbeidet. Påvisning og identifikasjon av aktuelle mikroorganismer, og påvisning av resistens mot ulike antibiotika, samt råd og veiledning.

Nasjonalt folkehelseinstitutt:

- Nasjonalt folkehelseinstitutt gjennomfører kompetanseoppbygging av ulike helsepersonellgrupper. De kan bistå med råd og faglige tiltak og orientere om ulike problemstillinger vedr. sykehushygiene. De skal overvåke den epidemiologiske situasjonen i landet, og det omfatter også helseinstitusjonene.

4 Infeksjonsovervåkende arbeid

Alle sykehjem er pålagt å delta i de nasjonale prevalensundersøkelsene av helsetjenesteassosierte infeksjoner og antibiotikabruk i henhold til Forskrift om Norsk overvåkingsystem for antibiotikabruk og helsetjenesteassosierte infeksjoner (NOIS-registerforskriften).

Prevalensundersøkelsene skal gjennomføres [den dagen i angitte uker](#) hvor tilsynslegen er til stede.

5 Lover, forskrifter, retningslinjer og veiledere.

Smittevernarbeidet i kommunene er regulert av lover og forskrifter, listen er ikke uttømmende:

5.1 Lover:

(Finnes på www.lovdatab.no)

- Lov om vern mot smittsomme sykdommer av 5. aug. 1994 nr.55 (smittevernloven)
- Lov av 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (Arbeidsmiljøloven)
- Lov av 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten (Spesialisthelsetjenesteloven)
- Lov av 24 juni 2011 nr. 30 om kommunale helse og omsorgstjenester, 2012.(Helse og omsorgstjenesteloven)
- Lov av 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv. (Helsepersonelloven)
- Lov av 15 desember 2017 nr. 107 om statlig tilsyn av helsetjenesten (Helsetilsynsloven)
- Lov av 12. januar 1995 nr. 6 om medisinsk utstyr
- Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) 2. juli 1999.

5.2 Forskrifter:

- Forskrift av 1. januar 1995 nr.100 om allmennfarlige smittsomme sykdommer
- Forskrift av 13 februar 2009 nr. 205 om tuberkulosekontroll

- Forskrift av 20. juni 2003 nr. 740 om innsamling og behandling av helseopplysninger i MSIS og i Tuberkuloseregisteret og om varsling som smittsomme sykdommer
- Forskrift 17. juni 2005 nr.611 NOIS- registerforskriften
- Forskrift 5. juli 1996 nr. 700 om antibiotikaresistente bakterier.
- Forskrift 12. september 1996 nr. 903 om innførsel, transport og annen håndtering av materiale som er smittefarlig for mennesker
- Forskrift 11. oktober 2005 nr. 1196 om smittefarlig avfall
- Forskrift 3. april av 1998 nr. 327 om transport, håndtering og emballering av lik samt gravferd
- Forskrift 17. juni 2005 nr. 610 om smittevern i helsetjenesten
- Forskrift 12. juni 2011 nr. 1356 arbeidsplassforskriften
- Forskrift 6. mai 1998 nr. 581 om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet mv.
- Forskrift 28. oktober 2016 nr. 1250 om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten
- Forskrift 10. mai 1977 nr. 2 om kjemiske desinfeksjonsmidler
- Forskrift 6. desember 2011 nr. 1357 om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid)
- Forskrift av 6. desember 2011 nr. 1358 om tiltaksverdier og grenseverdier for fysiske og kjemiske faktorer i arbeidsmiljøet samt smitterisikogrupper for biologiske faktorer (forskrift om tiltaks- og grenseverdier)

5.3 Retningslinjer, veiledere og håndbøker

- [Helsedirektoratet: Nasjonale faglige retningslinjer for antibiotikabruk i primærhelsetjenesten.](#)
- [Folkehelseinstituttet:](#)
  - [Håndbok for basale smittevernrutiner](#)
  - [Håndbok for håndhygiene i helsetjenesten](#)
  - [Håndbok for forebygging av kateterassosierte urinveisinfeksjoner](#)
  - [Smittevernhåndboka \(tidl. smittevernveilederen\)](#)
  - [Vaksinasjonshåndboka for helsepersonell \(tidl. vaksinasjonsveilederen\)](#)
  - [Tuberkuloseveilederen](#)
  - [Nasjonale byggtekniske smittevernråd for kommunale heldøgns omsorgsplasser](#)
  - [Håndbok for forebygging av infeksjoner ved bruk av intravaskulære katetre](#)
  - [Isoleringsveilederen – bruk av isolering av pasienter for å forebygge smittespredning i helseinstitusjoner](#)
  - [Utbruddshåndboka \(tidl. Utbruddsveilederen\)](#)